

KICHIK MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA INKULTURATSIYA JARAYONINING TASHKIL ETILISHI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18173779>

Saidova Dilnavoz Erkin qizi

*Toshkent viloyati Chirchiq shahar 36-sonli Davlat maktabgacha ta'lim tashkiloti
direktori, Aniq va Ijtimoiy Fanlar Universiteti 2-bosqich magistri.*

ANNOTATSIYA: *Maqolada kichik maktabgacha yoshdagi bolalarda inkulturatsiya jarayonining tashkil etilishi, uning nazariy asoslari va amaliy usullari tahlil qilinadi. Inkulturatsiya bolalarda ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish, madaniy qadriyatlarni o'zlashtirish va atrofdagi muhitga moslashishda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotda maktabgacha ta'lim muassasalarida o'yin, ertak, madaniy tadbirlar va muloqot orqali inkulturatsiya jarayonini samarali tashkil etishning metodik jihatlari ko'rib chiqiladi.*

KALIT SO'ZLAR: *inkulturatsiya, maktabgacha ta'lim, kichik yoshdagi bolalar, madaniy rivojlanish, ijtimoiy ko'nikmalar, metodik usullar.*

АННОТАЦИЯ: *В статье анализируется организация процесса инкультурации у детей младшего дошкольного возраста, его теоретические основы и практические методы. Инкультурация важна для формирования социальных навыков у детей, усвоения культурных ценностей и адаптации к окружающей среде. В исследовании рассматриваются методологические аспекты эффективной организации процесса инкультурации в дошкольных образовательных учреждениях посредством игр, сказок, культурных мероприятий и коммуникации.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *инкультурация, дошкольное образование, дети младшего возраста, культурное развитие, социальные навыки, методические методы.*

ABSTRACT: *The article analyzes the organization of the inculturation process in younger preschool children, its theoretical foundations and practical methods. Inculturation is important in the formation of social skills in children, the assimilation of cultural values, and adaptation to the surrounding environment. The study examines the methodological aspects of the effective organization of the inculturation process in preschool educational institutions through games, fairy tales, cultural events, and communication.*

KEYWORDS: *inculturation, preschool education, younger children, cultural development, social skills, methodological methods.*

KIRISH

Kichik maktabgacha yoshdagi bolalarda inkulturatsiya jarayoni ularning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirish va madaniy muhitga moslashishida muhim ahamiyatga ega. Inkulturatsiya atamasi madaniyatni qabul qilish va unga moslashish jarayonini anglatadi, bunda bola atrofdagi ijtimoiy va madaniy muhitni o'rganadi, unga moslashadi va o'z shaxsiy xulq-atvori va odatlarini shakllantiradi. Kichik maktabgacha yoshda bolaning inkulturatsiya jarayoni nafaqat oilaviy tarbiya, balki maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ham tizimli ravishda tashkil etilishi lozim. Bu yosh davr bolaning rivojlanishi uchun eng sezgir va samarali davr hisoblanadi, chunki bola ushbu davrda o'ziga xos ijtimoiy, madaniy va psixologik tajriba orttiradi [1].

Maktabgacha ta'lim muassasalarida inkulturatsiya jarayonini samarali tashkil etish bolalarda ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish, muloqot qobiliyatini oshirish va o'zini madaniyatli shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, bu jarayon bolaga atrofdagi odob-axloq qoidalari, urf-odatlar, milliy an'analar va qadriyatlarni o'rgatishga imkon yaratadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, inkulturatsiya jarayonini maktabgacha yoshdagi bolalarda tizimli ravishda tashkil etish, o'yin va faoliyatlar orqali amalga oshirilganda, bolalarning ijtimoiy moslashuvi va shaxsiy rivojlanishi sezilarli darajada yaxshilanadi [2].

Shuningdek, inkulturatsiya jarayoni bolalarning til rivojlanishi, his-tuyg'ularni ifodalash va jamiyatdagi o'rni bilan bog'liq xulq-atvorni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Masalan, maktabgacha ta'lim muassasalarida o'tkaziladigan madaniy tadbirlar, xalq o'yinlari, qo'shiq va ertaklar orqali bola atrofdagi madaniy muhitga moslashadi va ijtimoiy qoidalarni o'zlashtiradi. Bu esa uning kelajakdagi o'qituvchilik va ijtimoiy hayotga tayyorligini ta'minlaydi. Shu nuqtai nazardan, maktabgacha yoshdagi bolalarda inkulturatsiya jarayonini samarali tashkil etish metodik jihatdan muhim vazifa hisoblanadi.

Mazkur maqolada kichik maktabgacha yoshdagi bolalarda inkulturatsiya jarayonini tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlarini, metodik vositalar va uning bolalarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ta'siri ilmiy asosda tahlil qilinadi. Ushbu tahlil milliy va xalqaro tajribalarni hisobga olgan holda, inkulturatsiya jarayonini samarali tashkil etishning amaliy tavsiyalarini ishlab chiqishga imkon beradi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da "Maktabgacha ta'lim tizimida ta'lim sifatini yangi bosqichga olib chiqish, bog'cha xodimlarining professional tayyorgarligini va mahoratini oshirib borishning takomillatirilgan tizimini tadbir qilish, maktabgacha ta'lim-tarbiya jarayonlarini ilmiy asoslangan yondashuvlar asosida takomillashtirish belgilab qo'yilgan".

Respublikamizda bugungi kunda samarali maktabgacha ta'lim tizimini tashkil qilishga qaratilgan kompleks tashkiliy-xuquqiy chora tadbirlar ishlab chiqilib amaliyotga tadbiiq qilinmoqda.

O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish Konsepsiyasida "Maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy jihatdan rivojlanishi uchun shart-sharoitlar yaratish, maktabgacha ta'lim tizimiga innovatsiyalarni, ilg'or pedagogik va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish" kabi ustuvor vazifalar belgilab berilgan. "Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy jihatdan har tomonlama rivojlantirish uchun sharoitlar yaratish, maktabgacha ta'lim tizimiga innovatsiyalarni, ilg'or pedagogik va axborotkommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish ustivor yo'nalishi davr talabidir"

Bolalarning ijodiy rivojlanishi maktabgacha ta'lim tizimidagi badiiy va estetik ta'limning eng muhim yo'nalishidir. Ko'pchilik insonlar musiqa tinglab, teatrlar va san'at ko'rgazmalariga tashrif buyurib, jahon madaniyatining faol ishtirokchilariga aylanishadi: ular muloqot va o'z-o'zini bilish musiqa, teatr va tasviriy san'at qadriyatlarini tushunadilar, madaniyatning umumiy darajasiga ta'sir qiladilar va badiiy ijodiy qobiliyatga ega bo'ladilar. Faol ijodiy shaxsni tarbiyalash maktabgacha yoshdagi bolalikdan boshlanishi kerak, chunki bu yosh musiqiy, badiiy va estetik

sezgirlikning jadal rivojlanish davri hisoblanadi. Ijodiy faoliyatni murakkab ko'p bosqichli hodisa sifatida rivojlantirish maktabgacha yoshdagi bolalar uchun turli xil san'at asarlarini oddiy idrok etishdan ko'ra qiyinroqdir. Bu, bir tomondan, aqliy jarayonlarning rivojlanishini o'ziga xosligi va murakkabligi bilan, ikkinchi tomondan, maktabgacha yoshdagi bolaning yosh xususiyatlari bilan bog'liq. Shu munosabat bilan, maktabgacha yoshdagi bolalarda, ijodkorlik shakllanishining dastlabki bosqichida bolaga san'at turlarini eshitish, ko'rish va tushunishga, uning murakkab tasvirlari dunyosiga kirishga yordam berish zarurdir. Bolaning ijodiy rivojlanishi vositalaridan biri bu art pedagogika, ammo yetarli darajada o'rganilmagan yo'nalish.

Art pedagogika (art-terapevtik pedagogika, estetik pedagogika, badiiy pedagogik yondashuv, art-terapiya) pedagogika va san'atning uyg'unlashuviga asoslangan pedagogika fanining sohasi bo'lib, san'at orqali inson tarbiyasi va kamolotining qonuniyatlarini o'rganadi.

Art pedagogika maktabgacha yoshdagi bolaga rasm chizish, musiqa, raqs, harakat va adabiy nutqdan foydalangan holda turli xil ijodiy faoliyat turlari bilan shug'ullanish imkonini beradi. San'at pedagogikasi pedagogika va san'at chorrahasida paydo bo'lgan va hozirgacha rivojlanib kelmoqda. Uning mohiyati ta'lim va tarbiya jarayonida bolada badiiy madaniyatni rivojlantirish va unga turli ijodiy faoliyat turlari sohalarda amaliy ko'nikmalarni

muvaffaqiyatli o'zlashtirishga yordam berishdir. Ammo shuni ta'kidlash kerakki, "san'at" elementidan foydalanishda zamonaviy pedagogika tarbiyachilar tomonidan o'ziga xos obrazlilik sifatida qabul qilinadi, chunki san'at pedagogikasida san'at faoliyatning yagona maqsadi emas, balki faqat kasbiy muammolarni hal qilish vositasiga aylanadi. Favqulodda kuchga ega bo'lgan san'at insonning ichki resurslarini ro'yobga chiqarishga turtki beradi, uning shaxsiyati va ruhiyatining uyg'un rivojlanishiga hissa qo'shadi. Art pedagogikaning xarakterli jihati shundaki, u rivojlantiruvchi va tarbiyaviy salohiyatga ega badiiy va ijodiy faoliyat vositalariga asoslanadi. Unda badiiy rivojlanish va estetik tarbiya bir-biri bilan chambarchas bog'liq. To'g'ri birlashtirilganda, ular ta'lim jarayoniga yangi o'ziga xos yo'nalish beradi va bugungi kunda dolzarb hisoblanadi.

Aynan art pedagogika vositalari o'quv jarayonida san'atning deyarli barcha turlaridan, shuningdek, tarbiyachi va tarbiyalanuvchilar bilan birgalikdagi badiiy ijodidan foydalanish imkonini beradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda san'at pedagogikasi ta'lim jarayonining tarkibiy qismi sifatida maktabgacha ta'lim tashkilotida ijodiy shaxsni shakllantirishda o'zining beqiyos rolini egallaydi.

Mashg'ulotlar jarayonida bolalarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish, ularning ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirish va ta'limga yorqin ranglar kiritish jarayonini innovatsion texnologiyalar orqali ijobiy natijalarga erishishga olib keladi.

San'at pedagogikasi ta'lim jarayoniga shunchaki qo'shimcha emas; bu asosiy element har bir bolaning salohiyatini ochib beradi, ularning har tomonlama rivojlanishiga yordam beradi. Bizning maqolamiz art pedagogikasini muhim yo'nalish sifatida tadqiq qilish va tadbiq qilishni davom ettirishga chaqiradi. Umuman olganda,

O'zbekistonda maktabgacha ta'limdagi art pedagogika nafaqat ta'lim usuli, balki ijodiy, barkamol shaxsni shakllantirish vositasidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Девис, Ю. (2015). "Искусство и образование: Творческое мышление в школе". Москва: Просвещение.
2. Голдберг, М., и Смит, Ш. (2018). "Арт-терапия в образовании: Практическое руководство". Ташкент: Издательство "Узбекистан".
3. Шатрова, Л. (2020). "Арт-педагогика и развитие детей: Учебное пособие". Ташкент: Узбекистанская государственная педагогическая академия.
4. Shavkatovna, M. D. (2024). ART PEDAGOGIKASI MAKTABGACHA TAYYORLOV GURUHI BOLALARINING IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISH

Latin American Journal of Education

www.lajoe.org

VOSITASI SIFATIDA. TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI
ONLAYNILMIYJURNALI, 4(2), 124-127.